

KMETIJSTVO

Prvi rezultati in problemi odkupovanja po zadrugah

Po nekem računu bodo letos kmetijske zadruge v subotičkem okraju odkupile okrog 50 odstotkov skupnih tržnih presežkov v vrednosti 1.733 milijonov dinarjev. (Skupna vrednost tržnih presežkov je v okraju ocenjena na okrog 3.479 milijonov dinarjev.) V prvih osmih mesecih so zadruge odkupile presežkov za 912,5 milijona dinarjev, kar znaša 29,7 odstotka planirane količine. Ker pa sedaj nastopa glavna sezona odkupov, računajo, da bodo zadruge do konca leta svoj plan izpolnile.

Velike razlike v cenah, a majhen dobiček!

Nekoliko je čudno, vendar je res: zadruge v subotičkem okraju so ustvarile precej veliko razliko med odkupno in prodajno ceno, vendar imajo pri tem prometu majhen dobiček.

Rentabilni in nerentabilni obrati

Po neki analizi, ki so jo nedavno napravili v Okrajni združbi zvezi v Subotici, znaša vrednost skupnega bruto dohodka kmetijskih zadrug subotičkega okraja 709,7 milijona din. Glavna bruto dohodka odpade na trgovino s kmetijskimi pridelki, na trgovino s industrijskimi izdelki, nato pa na obrt in gostinstvo, medtem ko je delež kmetijstva majhen, kar je tudi razvidno iz risbe.

Skupni dobiček, ki so ga dosegle zadruge, je sorazmerno majhen in znaša pri vseh dejavnostih 18.400.000 dinarjev. Večina dobička je bila realizirana pri prometu s kmetijskimi pridelki, nato v prometu s industrijskim blagom, v gostinstvu in v obrti, medtem ko so pri kmetijski proizvodnji zadruge utrpeli okrog 2 milijona dinarjev izgube (predvsem gre za dve, tri vzorna gospodarstva, ki poslujejo z izgubo).

Eden izmed najvažnejših vzrokov majhnega dobička v zadrugah pa so razen tega nerentabilni obrati in v neracionalnem poslovanju. Dve zadruge sta imeli izgubo celo pri industrijskem blagu, kar je očiten dokaz neracionalnega poslovanja.

Ceprav je gostinstvo, ko ga gledamo v celoti, v subotičkem okraju rentabilno, je vendarle skoraj polovica gostinskih objektov (bifejev in kavarn) nerentabilna. V zadnjem času so začele zadruge take objekte zapirati.

Končno naj navedemo še primer, ki kaže nerazumevanje posameznih odborov. Ljudski odbori pogosto obremenjujejo zadruge, da morajo vzdrževati določene, sicer družbeno potrebne objekte, ki so za zadrugo nerentabilni. Zgled: zadruga v Mali Bosni pri Subotici je v pol leta imela pri kinematografu 100.318 dinarjev izgube. Vendar se ga ni mogla rešiti, ker je bil ljudski odbor mnenja, da vas potrebuje kino. Kinematograf je vasi res potreben, vendar zadruga v nobenem primeru ni dolžna, da ga dotira.

To je razvidno iz rezultata prometa v prvih 6. mesecih, ko so imele:

	V milijonih
Razlika v cenah	72,8
Čistega dobička	14,7

Na vsakih 100 dinarjev prometa znaša povprečna razlika med odkupno in prodajno ceno 12,7 dinarja. Dobiček pa je sorazmerno majhen, znaša skupno okrog 2,5 odstotka.

Očitno je, da je dobiček majhen predvsem zaradi visokih materialnih in upravnih stroškov odkupa. Drugače namreč tega pojava ni mogoče pojasniti. Da so materialni stroški visoki, kaže tudi naslednji primer zadruge v Kelebijah, katere kalkulacija je naslednja:

vrednost odkupa	16.000.000
razlika v cenah	1.401.000
materialni stroški	2.060.000
plačni sklad za odkup	565.000

Materialni stroški so torej večji kakor je razlika v cenah. Pri tem nam ni nič treba govoriti o plačnem skladu in upravnih stroških, ki bremenijo promet. Končno rezultat je, da imamo v tej zadrugi izgubo pri delavnosti, ki je sicer rentabilna.

Razlike v cenah so različne po posameznih zadrugah suboti-

Razlike med odkupnimi in prodajnimi cenami

pri poljedelskih pridelkih	43,7	17,9
pri živinorejskih izdelkih	11	7,4
pri živini in jajcih	32,4	23,5

Na vsakih 100 din prometa poljedelskih pridelkov je torej Bajmoku ustvaril 40 dinarjev razlike med odkupno in prodajno ceno. Res je, da ta visoka razlika delno izvira iz dodelave in predelave kmetijskih pridelkov, kar je pozitivno. Vendar samo delno. Znatel del te razlike nastane zaradi izkoriščanja monopolnega položaja za-

Razpoložljiv prostor	
za žito	835 vag.
za sadje in zelenjavo	91 vag.
koši za koruzo	906
kleti	63 vag.

Iz tega pregleda je razvidno, da je razen za žito razpoložljivih skladišnih prostorov popolnoma nezadosten. Glede voznega parka in embalaže položaj ni najboljši. Računajo, da je zadrugam razen velikega števila prevoznih sredstev potrebnih še okrog 14.300 vreč, 22 vagonov sodov in okrog 15.000 zabojčkov.

Dobiček, ki ga imajo zadruge iz odkupa, in ki znaša v prvih 6. mesecih skupno 14 milijonov, je nezadosten za nakup tudi najnujnejše opreme, a kaj šele za zgraditev skladišč, nakup prevoznih sredstev in podobno.

Tako stanje tehničnih sredstev neugodno vpliva na obseg prometa in poslovanje zadrug. V pomanjkanju svojih tehničnih sredstev so kmetijske zadruge primorane da se poslužujejo sredstev trgovinskih podjetij.

škega okraja. Tako n. pr. znašajo:

v Bajmoku	18 odst.
v Hajdukovu	14,8 odst.
v Tavankutu	6,1 odst.
v Mali Bosni	6,9 odst.

Na take razlike nedvomno vplivajo številni činitelji, kakršni so: struktura prometa (nekateri zadruge so usmerjene na bolj konjunktorno blago), nato dodelava posameznih pridelkov in podobno. Vendar ni samo to: gre tudi za monopolni položaj nekaterih zadrug na tržišču ali točneje povedano za pomanjkanje konkurence. To nam pokažeta najbolj jasno dva primera zadrug, ki imata iste pogoje za odkup in predelavo, a neenako razliko v cenah:

Razlika v cenah	
Hajdukovo	14 odst.
Subotica	10 odst.

Očitno je, da ima subotička kmetijska zadruga močnejšo konkurenco v odkupu in zato ne more doseči tako velike razlike med odkupno in prodajno ceno kakor zadruge v Hajdukovu. Struktura prometa in možnost za dodelavo kmetijskih pridelkov pa so v teh dveh zadrugah podobne.

Zaradi ilustracije navajamo še en primer visokih razlik v cenah.

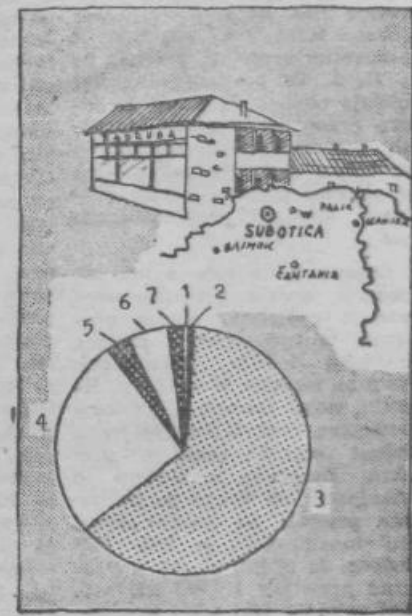
Skladišče imajo v okraju: Potrebni prostor

835 vag.	670 vag.
91 vag.	255 vag.
906	121
63 vag.	302 vag.

Tako so od njih odvisne v nekem pogledu se tako pretvarjajo v nakupovalce teh podjetij, ki jim diktirajo pogoje in jih prisilijo, da samo njim prodajajo svoje blago itd.

Z ustanovitvijo poslovnih zvez katerih ena najvažnejših nalog je organizacija prometa in pomoč zadrugam v tehničnih sredstvih, se bo stanje vsekakor popravilo. Nedvomno pa je, da se zadruge ne bodo mogle brez večjih naložb s krepitvijo združnih skladov popolnoma postaviti na svoje noge glede odkupa kmetijskih pridelkov.

Kaže, da se kmetijske zadruge niti same popolnoma ne zavedajo tega problema. Okrajna združna zveza je nedavno od njih zahtevala podatke, koliko potrebujejo tehničnih sredstev. Odgovorile pa so, da jim ta sredstva niso potrebna ali pa so

1. Razlika v cenah v prvih 6 mesecih l. 1956, 2. dobiček v prvem polletju.

napovedale zelo majhne potrebe.

Očitki trgovinskih podjetij

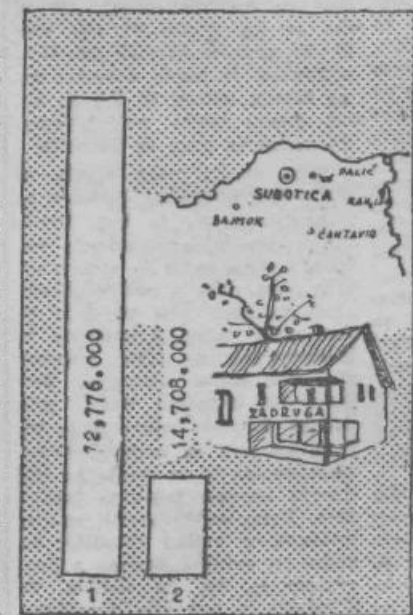
Iz vrst posameznih trgovinskih podjetij je v Subotici slišati očitke na račun monopolnega položaja zadrug, ki so si razdelile svoja področja in ne dopuščajo, da bi se na tržišču razvila konkurenca. Ni mogoče oporekati, da so v posameznih primerih, ti očitki delno opravičeni in, da so v zadrugah monopolne težnje. Toda prav tako je mogoče reči, da tudi stališče nekaterih trgovinskih podjetij do zadrug v odkupu ni pravilno. Ta podjetja se trudijo, da bi se za vsako ceno prebila na področje zadrug in neposredno odkupovala od pridelovalcev, in to tudi tam, kjer so zadruge usposobljene za to delo ter imajo pooblastila za prevzem odkupov. Podjetje »Prehrana« je na primer ponoči vdralo v posamezne vasi in skrivaj odkupovalo slive od pridelovalcev.

Tak odnos trgovinskih podjetij je vsekakor nepravilen. Po-

trebno bi bilo, da pomagajo zadrugam, da bi se čimprej usposobile za odkup, ne pa, da z ne-tojalno konkurenco navijejo cene. S svoje strani pa bi zadruge morale upoštevati, da je treba nuditi proizvajalcem take pogoje, da bi bili bolj zainteresirani prodati svoje pridelke zadrugam kakor trgovinskim podjetjem po odkupnih cenah. Med zadrugami in trgovinskimi podjetji ne bi smelo biti trenj glede področja odkupovanja. Področje teh in onih je znano: zadruge, ki so usposobljene za odkup — nakupujejo na vasi, podjetja pa nakupujejo na trgih.

Ob koncu moramo poudariti, da so zadruge subotičkega okraja kljub navedenim pomanjkljivostim resno napredovale v odkupu ter se spoprijele s to pomembno nalogo ter z njo v zvezi s številnimi problemi, ki jih je treba rešiti.

D. Vuković

Skupni bruto proizvod zadrug subotičkega okraja: 1. kmetijska proizvodnja 6,5 milijona, 2. industrijska predelava 1,8 milijona, 3. trgovina s kmetijskimi pridelki 445,5 milijona, 4. trgovina z industrij. blagom 182,6 milijona, 5. gostinstvo 23,4 milijona, 6. obrt 34,4 milijona in 7. druge 12,5 milijona.